EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 7.10.2020
COM(2020) 620 final

ANNEX 2

PRILOGA

k

SPOROČILU KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

Unija enakosti:
strateški okvir EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov

{SWD(2020) 530 final}

PORTFELJ KAZALNIKOV

Splošni cilj tega portfelja kazalnikov je spremljanje napredka pri doseganju ciljev in ciljnih vrednosti strateškega okvira EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov. Za dosego tega splošnega cilja morajo države članice izvesti številne ukrepe na prednostnih področjih, pri čemer ima vsako od njih specifičen horizontalni ali sektorski cilj.

Portfelj kazalnikov, ki se bo uporabljal za merjenje napredka pri doseganju teh ciljev, je bil razvit v okviru delovne skupine za kazalnike enakosti, vključevanja in udeležbe Romov ter poročanje, ki jo usklajuje Agencija EU za temeljne pravice (FRA). Člani delovne skupine so nacionalne kontaktne točke za Rome iz 20 držav članic ter predstavniki statističnih uradov in Evropske komisije. Poleg tega je bil portfelj usklajen s kazalniki in ciljnimi vrednostmi, razvitimi v ustreznih pobudah EU za obdobje do leta 2030, in cilji trajnostnega razvoja (CTR). Celotno poročilo je na voljo na https://fra.europa.eu/en/news/2020/roma-working-party-consultations-roma-inclusion-monitoring-framework.

Portfelj kazalnikov temelji na modelu kazalnikov za strukturo, proces in rezultate, ki ga priporoča Urad visokega komisarja ZN za človekove pravice (OHCHR) pri ocenjevanju skladnosti s standardi na področju človekovih pravic. Ta model omogoča oceno:

a) vzpostavljenega pravnega okvira in okvira politike (strukturni kazalniki);
b) specifičnih intervencij za njegovo izvajanje (procesni kazalniki);
c) dosežkov, kot so jih izkusili imetniki pravic (kazalniki rezultatov).

Strukturni kazalniki: pravni okviri in strategije na ravni EU ter nacionalni pravni okviri in strategije, ki so vzpostavljeni za izpolnjevanje Listine EU o temeljnih pravicah (za Rome je to strateški okvir EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov).

Procesni kazalniki: specifične intervencije in ukrepi (na primer programi, projekti, ukrepi), vzpostavljeni za doseganje ciljev in ciljnih vrednosti nacionalnih strateških okvirov za Rome z izvajanjem navedenih pravnih določb in določb politike.

Kazalniki rezultatov: razmere na terenu in vse morebitne spremembe pri uživanju temeljnih pravic posameznikov s posebnimi značilnostmi, kot je v primeru Romov narodnost. To so večinoma standardni kazalniki, ki se izpolnijo s podatki, ki jih je mogoče razčleniti na podlagi različnih kategorij (narodnosti, spola in starosti). V državah članicah, kjer taki podatki niso na voljo, se lahko namesto tega uporabijo socialno-ekonomski podatki. Kazalniki bi morali biti v skladu s kazalniki revščine in socialne izključenosti v okviru strategije Evropa 2020 ali morebitnimi takimi kazalniki po letu 2020 ter s sektorskimi področji politike, na katerih se uresničujejo cilji evropskega stebra socialnih pravic, kot so izobraževanje, zdravje in zaposlovanje.

CILJI, GLAVNI KAZALNIKI, CILJNE VREDNOSTI IN UKREPI

Okvir spremljanja je bil izrecno oblikovan za spremljanje napredka pri doseganju ciljev politike. Cilji se odražajo v kazalnikih rezultatov (glavni in sekundarni), ciljne vrednosti pa so lahko razmere, ki bi jih države članice želele doseči do leta 2030 na vsakem področju enakosti, vključevanja in udeležbe Romov. Okvir temelji na smernicah Komisije za boljše pravno urejanje[1], strateškem okviru EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov ter na predlogu priporočila Sveta o enakosti, vključevanju in udeležbi Romov.

Večina kazalnikov rezultatov temelji na raziskavah, vendar bi jih bilo treba dopolniti z administrativnimi podatki, na primer o infrastrukturi, stanovanjski segregaciji itd.

Glavni kazalniki: to so kazalniki rezultatov, ki temeljijo na raziskavah in so obvezni za vse države članice, za katere so taki podatki na voljo ali jih je mogoče zbirati v prihodnosti. Države, ki nimajo vzpostavljenega nobenega zbiranja kvantitativnih podatkov (etnično razčlenjenih ali nadomestnih), bi

[1] Evropska komisija (2017): Smernice za boljše pravno urejanje. Delovni dokument služb Komisije. Bruselj, 7. julija 2017, SWD(2017) 350.

morale razmisliti o zbiranju kvalitativnih podatkov in oblikovanju ciljnih vrednosti v zvezi s procesnimi kazalniki (glej spodaj).

Sekundarni kazalniki rezultatov: to so kontekstualni kazalniki in dopolnjujejo glavne kazalnike cilja. Države članice se lahko same odločijo, ali jih bodo izpolnile ali ne.

Obstaja razlika med obveznostjo izpolnjevanja kazalnikov in zbiranja podatkov za kazalnike. Na primer, teme segregacija v izobraževanju, dostop do vodovodne vode ali rojstni listi so v nekaterih državah pomembnejše kot v drugih. Poleg tega bi lahko nekateri sekundarni kazalniki, na primer kritje zdravstvenega zavarovanja, postali glavni, če so posebej pomembni v posamezni državi.

Procesni kazalniki: kombinacija pravnih in ekonomskih dejstev, vrst ukrepov, zmogljivosti akterjev izvajanja ter stopnje sodelovanja z romskimi skupnostmi in organizacijami civilne družbe. Države članice lahko znotraj svojih strateških okvirov izberejo kazalnike in področja politike za intervencije.

Preglednica 1: Pregled glavnih ciljev in kazalnikov EU za enakost, vključevanje in udeležbo Romov

	Horizontalni cilji		***Glavni kazalniki EU***	***Ustrezen CTR***
1	Boj proti **anticiganizmu in diskriminaciji** ter njuno preprečevanje[2]	1	Delež oseb, ki so se v zadnjih 12 mesecih počutile diskriminirane, ker so Romi, na katerem koli področju iz raziskave	CTR 10.3.1. CTR 16.b.1
		2	Delež splošnega prebivalstva, ki mu je neprijetno, da ima za sosede Rome	
2	Zmanjšati **revščino in socialno izključenost**	3	Stopnja tveganja revščine (pod 60 % mediane ekvivalentnega dohodka po prejemu socialnih transferjev)	CTR 1.2.1.
		3.1	Otroci pod 18. letom starosti, izpostavljeni tveganju revščine	CTR 1.2.2.
		4	Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu v resni materialni prikrajšanosti (ne morejo si privoščiti štirih od devetih stvari, na primer hrane, povabila prijateljem itd.)*	CTR 1
		4.1	Otroci pod 18. letom starosti, ki so resno materialno prikrajšani*	CTR 1
3	Spodbujati **udeležbo** z opolnomočenjem ter vzpostavljanjem sodelovanja in zaupanja	4	Delež oseb, ki so se v zadnjih 12 mesecih počutile diskriminirane (na katerem koli področju), ker so Romi, in so prijavile zadnji incident diskriminacije	
		5	Kazalnika aktivnega državljanstva in udeležbe ZA RAZVITI	
	Sektorski cilji		***Glavni kazalniki EU***	***Ustrezen CTR***
4	Povečati dejanski enak dostop do kakovostnega vključujočega rednega **izobraževanja**	6	Delež otrok med 3. letom starosti in šoloobvezno starostjo, ki so vključeni v predšolsko vzgojo in varstvo	CTR 4.2.2.
		7	Delež oseb med 20. in 24. letom starosti, ki so zaključile vsaj višje sekundarno izobraževanje	CTR 4.3
		8	Delež otrok med 6. in 15. letom starosti, ki obiskujejo šole, v katerih so „vsi ali večina sošolcev Romi“, kot so navedli anketiranci (samo izbrane države)	
5	Povečati dejanski enak dostop do plačanega kakovostnega in trajnostnega	9	Delež oseb, ki so svojo glavno dejavnost same označile za „plačano delo“ (vključno z delom s polnim delovnim časom, delom s krajšim delovnim časom, priložnostnimi zaposlitvami, samozaposlitvijo in občasno zaposlitvijo ali	CTR 8.5

[2] Operativni cilji v okviru tega horizontalnega cilja vključujejo boj proti diskriminaciji, nadlegovanju, kaznivim dejanjem iz sovraštva in sovražnemu govoru proti Romom ter spodbujanje (ozaveščenosti glede) romske zgodovine, kulture, priznavanja in sprave.

	zaposlovanja		delom v zadnjih štirih tednih), starih od 20 do 64 let	
		10	Delež mladih med 15. in 29.*** letom starosti, katerih trenutna glavna dejavnost ni „niti zaposlitev, izobraževanje niti usposabljanje“	CTR 8.6.1.
		11	Vrzel v stopnji zaposlenosti med spoloma: razlika v stopnji plačanega dela med ženskami in moškimi, starimi od 20 do 64 let	CTR 8.5
6	Izboljšati **zdravje** Romov ter povečati dejanski enak dostop do kakovostnih **zdravstvenih in socialnih storitev**	12	Razlika v pričakovani življenjski dobi ob rojstvu (splošno prebivalstvo v primerjavi z Romi)	
		13	Delež ljudi, ki imajo omejen dostop do zdravstvenih in socialnih storitev, ZA RAZVITI	
7	Povečati dejanski enak dostop do ustreznih desegregiranih **stanovanj** in **osnovnih storitev**[3]	14	Delež oseb, ki živijo v stanovanjski prikrajšanosti (v pretemnem stanovanju, s streho, ki pušča, vlažnimi stenami oziroma tlemi, brez kopalne kadi / tuša, brez notranjega stranišča)	CTR 11.1
		15	Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu, ki nima minimalnega števila sob v skladu z Eurostatovo opredelitvijo prenaseljenosti stanovanja	
		16	Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu brez vodovodne vode v stanovanju (samo izbrane države)	CTR 6.1.1.

*Podatke agencije FRA za izpolnjevanje kazalnikov je mogoče razčleniti po **spolu, starosti, stopnji urbanizacije (DEGURBA)**.*

** Nadomeščen bo s kazalnikom socialna in materialna prikrajšanost (Eurostat [ilc_mdsd07]) in ustreznim kazalnikom za otroke, če se bo v prihodnje uporabljal pri poročanju o CTR za splošno prebivalstvo.*

*** Trenutni podatki, ki temeljijo na raziskavah agencije FRA, zajemajo le starostno skupino od 16 do 29 let.*

NADOMESTNI KAZALNIKI

V državah, kjer zbiranje podatkov o etničnem poreklu ni mogoče, se lahko uporabijo nadomestni podatki, ki temeljijo na primer na socialno-ekonomskih podatkih. Zbiranje podatkov se lahko izvaja v naseljih in regionalnih enotah, ki so opredeljeni kot segregirani ali imajo velik delež ranljivih oseb. Osnovna predpostavka bi morala biti, da prebivalstvo v teh krajih vključuje visok delež Romov ali se močno dojema za Rome in je zato izpostavljeno socialni izključenosti in diskriminaciji. Opozoriti je treba, da bi taki nadomestni podatki lahko omejili zbiranje podatkov na samo podatke o najbolj marginaliziranih skupinah in bi lahko izpustili tiste, ki niso ekonomsko prikrajšani, vendar se kljub temu soočajo s posledicami anticiganizma v svojem vsakdanjem življenju ali ko razkrijejo svojo identiteto. V takih primerih je treba nadomestne podatke dopolniti s kvalitativnimi in administrativnimi podatki iz raziskav in posvetovanj z organizacijami civilne družbe, nacionalnimi institucijami za človekove pravice in lokalnimi organi. Ob pomanjkanju kvantitativnih podatkov so države kljub temu pozvane k zbiranju kvalitativnih podatkov na ravni procesnih kazalnikov.

Podatke za kvalitativne procesne kazalnike se lahko pridobi iz različnih virov. Države članice so Komisiji od leta 2016 poročale o procesnih kazalnikih, pomembnih za vsebinska področja politike, vključena v priporočilo Sveta iz leta 2013, pri čemer so za poročanje uporabile usklajeno spletno predlogo. Toda tudi kadar so ti podatki primerljivi med državami, predstavljajo le majhen del informacij, povezanih s procesom, ki so potrebne za dobro spremljanje na ravni procesa. Drugi sklop zbiranja podatkov, povezanih s procesom, tj. podatkov, ki odražajo posebnosti izzivov vključevanja Romov in ukrepe, s

[3] Kot so dostop do vodovodne vode, ustrezne sanitarne ureditve, storitev zbiranja odpadkov in ravnanja z njimi, električne energije, plina, prevoza, finančnih storitev in digitalnih komunikacij (v skladu z načelom 20 evropskega stebra socialnih pravic). Operativni cilj v okviru tega sektorskega cilja zajema spodbujanje okoljske pravičnosti in boj proti okoljski prikrajšanosti.

katerimi se ti izzivi obravnavajo v posameznih državah članicah, je enako pomemben za razvoj trdnega nacionalnega sistema spremljanja in je zato ključnega pomena za uspešen nacionalni strateški okvir za Rome. Poleg tega je priporočljivo, da romska civilna družba sodeluje pri procesu spremljanju in razvoju nacionalnih sistemov zbiranja podatkov in spremljanja. Podskupina za podatke o enakosti, ki deluje v okviru skupine EU na visoki ravni za nediskriminacijo, enakost in raznolikost[4], je predložila Smernice za izboljšanje zbiranja in uporabe podatkov o enakosti.

Države članice so leta 2016 začele poročati Komisiji o procesnih kazalnikih v skladu s priporočilom Sveta iz leta 2013 o učinkovitih ukrepih za vključevanje Romov. To delo se bo nadaljevalo v okviru delovne skupine agencije FRA za kazalnike in poročanje.

HORIZONTALNI CILJI

Cilj 1: Boj proti anticiganizmu in diskriminaciji ter njuno preprečevanje

Glavni kazalniki:	**Splošno prebivalstvo**
1) Delež oseb, ki so se v zadnjih 12 mesecih počutile diskriminirane, ker so Romi, na katerem koli področju iz raziskave	**morebiti raziskava FRA[5]** CTR 10.3.1 in 16.b.1
2) Delež splošnega prebivalstva, ki mu je neprijetno, da ima za sosede Rome	**raziskava FRA**

Cilj 1-a: Boj proti diskriminaciji, nadlegovanju, kaznivim dejanjem iz sovraštva in sovražnemu govoru proti Romom

Kazalniki rezultatov sekundarni (neobvezno)	
Kazalnik	**Splošno prebivalstvo**
Delež oseb, starejših od 16 let, ki so v 12 mesecih pred raziskavo vsaj petkrat doživele nadlegovanje iz sovraštva, ker so Romi	n. r. / morebiti raziskava FRA CTR 10.3.1. CTR 16.b.1
Delež oseb, starejših od 16 let (od vseh anketirancev), ki so bile v zadnjih 12 mesecih fizično napadene, ker so Romi	n. r. / morebiti raziskava FRA CTR 16.1.3.

Procesni kazalniki za cilj 1-a: Boj proti diskriminaciji, nadlegovanju, kaznivim dejanjem iz sovraštva in sovražnemu govoru proti Romom
Kazalnik – dimenzija A – institucionalna ureditev
• Nacionalni strateški okviri za enakost, vključevanje in udeležbo Romov ali povezani sklopi dokumentov politike izrecno vključujejo ukrepe za boj proti anticiganizmu; • nacionalni akcijski načrt za izvajanje nacionalnih strateških okvirov zadevne države članice EU za Rome določa posebne ukrepe za boj proti anticiganizmu in diskriminaciji; • organi za enakost redno spremljajo izvajanje nacionalnih strateških okvirov za Rome glede skladnosti z direktivo o rasni enakosti in okvirnim sklepom Sveta o boju proti nekaterim oblikam rasizma in ksenofobije ter evidentirajo primere diskriminacije Romov; • redno se pripravljajo in objavljajo poročila in raziskave o boju proti diskriminaciji; • anticiganizem je priznan v pravnih okvirih držav članic, v njihovih politikah, dokumentih politike in ukrepih za izvajanje politik; • anticiganizem je določen kot kategorija pri evidentiranju podatkov o kaznivih dejanjih iz sovraštva; • dodelitev finančnih sredstev za posebne ukrepe za boj proti anticiganizmu in diskriminaciji; • občine z znatnim deležem romskega prebivalstva imajo med zaposlenimi eno ali več namenskih

[4] https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/final_guidelines_4-10-18_without_date_july.pdf.
[5] Raziskava agencije FRA o temeljnih pravicah.

mest za romske člane občinskega sveta.
Kazalnik – dimenzija B – posebni ukrepi
• Vzpostavljen je javno dostopen sistem za spremljanje sodnih zadev in pritožb nacionalnim organom za enakost v primerih anticiganizma; • vzpostavljen je delujoč javno dostopen sistem za spremljanje primerov in incidentov diskriminacije, sovražnega govora in kaznivih dejanj iz sovraštva proti Romom ter njihovo prijavljanje nacionalnim organom za enakost ali uradom varuha človekovih pravic, tožilcem ali policiji; • vzpostavljen je sistem usposabljanja policistov o nediskriminaciji in prepoznavanju kaznivih dejanj, ki temeljijo na predsodkih, s posebnimi moduli o diskriminaciji Romov; • države članice namenijo Romom programski čas v javnih medijskih hišah; • države članice izvajajo kampanje ozaveščanja; • vzpostavljena so orodja za prijavo sovražnega govora in kaznivih dejanj iz sovraštva in so enostavno dostopna; • v sodelovanju z informacijskimi podjetji (Google, Facebook, Twitter itd.) se organizirajo pobude/usposabljanja za boljše prepoznavanje vsebin anticiganizma na platformah družbenih medijev; • za medijske akterje se organizirajo pobude/usposabljanja o odkrivanju in obravnavanju primerov anticiganizma in sovražnega govora.
Kazalnik – dimenzija C – kakovost postopkov odločanja
• Romske organizacije civilne družbe dejavno sodelujejo pri razvoju posebnih ukrepov za boj proti anticiganizmu in diskriminaciji; • romske organizacije civilne družbe sodelujejo v odborih za spremljanje operativnega programa skladov EU, v okviru katerega se izvajajo posebni ukrepi za boj proti anticiganizmu in diskriminaciji; • romske organizacije civilne družbe sodelujejo pri spremljanju rezultatov izvedenih ukrepov.

Cilj 1-b: Spodbujanje ozaveščenosti o romski zgodovini, kulturi, priznavanju in spravi

Kazalniki rezultatov: sekundarni (neobvezno): na tem področju kazalniki še niso razviti, morebitna tematska področja za njihov razvoj bi lahko bila:
• ozaveščenost splošnega prebivalstva o tem, da so Romi priznana narodnostna manjšina; • ozaveščenost splošnega prebivalstva o romski zgodovini, književnosti, umetnosti, kulturi, glasbi in politiki; • udeležba splošnega prebivalstva na romskih kulturnih festivalih in drugih javnih prireditvah; • ozaveščenost splošnega prebivalstva o tem, da je romski jezik v skladu z Evropsko listino Sveta Evrope o regionalnih ali manjšinskih jezikih priznan neteritorialni jezik; • Ozaveščenost splošnega prebivalstva o holokavstu nad Romi.

Procesni kazalniki za cilj 1-b: Spodbujanje ozaveščenosti o romski zgodovini, kulturi, priznavanju in spravi
Kazalnik – dimenzija A – institucionalna ureditev
• Nacionalni strateški okviri za Rome ali povezani dokumenti politike izrecno vključujejo ukrepe s kazalniki in ciljnimi vrednostmi za spodbujanje ozaveščenosti o zgodovini in kulturi Romov; • holokavst nad Romi je priznan in dnevi spomina nanj so vključeni v uradni koledar državnih praznikov; • postavljeni so spomeniki ali spominska obeležja holokavsta nad Romi; • priznan je prispevek pomembnih romskih osebnosti k zgodovini države članice in je vključen v uradni koledar državnih praznikov; • romska zgodovina, kultura in umetnost so del uradnih učnih načrtov v šolah, na univerzah in v študijskih programih;

- romske pobude na področju kulture so vključene v zadevne nacionalne koledarje glavnih kulturnih dogodkov;
- vzpostavljene so strokovne komisije za boj proti anticiganizmu (komisije za resnico, priznavanje in spravo), ki si prizadevajo za globlje razumevanje ovir in mehanizmov izključevanja v državi članici;
- vzpostavljene so strukture, potrebne za izvajanje Evropske listine Sveta Evrope o regionalnih ali manjšinskih jezikih;
- v za to določenih vladnih posvetovalnih organih potekajo redne razprave o temah, povezanih z romsko umetnostjo, kulturo in zgodovino, z namenom vplivanja na politiko;
- na voljo je letni državni proračun, ki se dodeli za podporo romskim kulturnim organizacijam, ki spodbujajo romsko kulturo;
- na voljo je letni državni proračun, ki se dodeli lokalnim romskim medijem (tiskanim, spletnim, televizijskim in radijskim);
- na voljo je mestni in lokalni proračun, ki se dodeli lokalnim romskim medijem ter za spodbujanje romske umetnosti in kulture;
- ministrstva in državne agencije z resorjem za mlade, imajo oddelke, ki so izrecno zadolženi za vključevanje romske mladine in krepitev zmogljivosti romskih mladinskih organizacij.

Kazalnik – dimenzija B – posebni ukrepi

- Šole poučujejo o romski zgodovini in kulturi;
- v šolah je brezplačno na voljo poučevanje romskega jezika;
- učitelji in šolsko osebje se usposabljajo za vključujoče izobraževanje in raznolikost;
- učitelji in šolsko osebje se usposabljajo o romski kulturi in zgodovini, med drugim tudi o zgodovini holokavsta nad Romi;
- javnim uslužbencem, učiteljem, policistom itd. so na voljo priložnosti za usposabljanje o romski umetnosti, kulturi in zgodovini;
- v javnih medijih je rezerviran čas predvajanja za romsko umetnost in kulturo;
- v javnih medijih je rezerviran čas predvajanja za novice v romskem jeziku;
- na festivalih so za romsko kulturo rezervirane točke za nastopanje, podprte z javnimi sredstvi;
- v osrednjih medijih in tisku se poveča delež pozitivnega diskurza o Romih v primerjavi z negativnim.

Kazalnik – dimenzija C – kakovost postopkov odločanja

- Z organizacijami civilne družbe se posvetuje o potrebi po tem, da države članice dodelijo proračunska sredstva v podporo romski umetnosti in kulturi;
- vladni posvetovalni organi, ki zagotavljajo povratne informacije o dodelitvi sredstev iz državnega proračuna v podporo nacionalnim strateškim okvirom za Rome, lahko predstavijo svoje predloge za projekte, povezane z romsko umetnostjo in kulturo;
- v partnerstvu z romskimi organizacijami civilne družbe ter preživelimi holokavsta nad Romi in/ali njihovimi potomci se pripravijo posebni ukrepi za spodbujanje romske umetnosti, kulture in spominskih slovesnosti;
- romske organizacije civilne družbe sodelujejo v postopku odločanja pri oblikovanju posebnih ukrepov za spodbujanje romske umetnosti in kulture ter pri dodeljevanju sredstev zanje;
- romske organizacije civilne družbe sodelujejo pri spremljanju rezultatov ukrepov, izvedenih v okviru tega operativnega cilja.

Cilj 2: Zmanjšati revščino in socialno izključenost

Glavni kazalniki:	**Splošno prebivalstvo:**
3) Stopnja tveganja revščine (pod 60 % mediane ekvivalentnega dohodka po prejemu socialnih transferjev)	**Eurostat** [ilc_li02] CTR 1.2.1.
3.1) Otroci pod 18. letom starosti, izpostavljeni tveganju revščine	**Eurostat** [ilc_li02] CTR 1.2.2.
4) Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu v resni materialni	**Eurostat** [ilc_mddd11]

prikrajšanosti[6] (ne morejo si privoščiti štirih od devetih stvari, na primer hrane, povabila prijateljem itd.) **4.1) Otroci pod 18. letom starosti, ki so resno materialno prikrajšani**	CTR 1 **Eurostat** [ilc_mddd11] CTR 1

Kazalniki rezultatov sekundarni (neobvezno)	
Kazalnik	**Splošno prebivalstvo**
Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu, ki si ne more privoščiti obroka z mesom, piščancem, ribo (ali ekvivalentnega vegetarijanskega obroka) vsak drugi dan	**Eurostat** [ilc_mdes03]
Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu, v katerem je šla v preteklem mesecu vsaj ena oseba lačna spat, ker ni bilo dovolj denarja za hrano	n. r. / raziskava FRA
Delež otrok v starosti 0–17 let, ki živijo v gospodinjstvu, v katerem je šla v preteklem mesecu vsaj ena oseba lačna spat, ker ni bilo dovolj denarja za hrano	n. r. / raziskava FRA
Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu, ki se lahko preživlja le z (veliko) težavo	**Eurostat** [ilc_mdes09]
Delež oseb, ki nimajo bančnega računa	n. r. / raziskava FRA

Procesni kazalniki za horizontalni cilj 2: Zmanjšati revščino in socialno izključenost
Kazalnik – dimenzija A – institucionalna ureditev
• Nacionalni strateški okviri za Rome ali povezani dokumenti politike izrecno vključujejo ukrepe s kazalniki in ciljnimi vrednostmi za zmanjšanje revščine in socialne izključenosti Romov, z izrecnim poudarkom na revščini otrok; • izvedbene smernice na področju socialne zaščite in pomoči vsebujejo določbe proti diskriminaciji, da se Romom zagotovi enak dostop; • vzpostavljen je mehanizem, ki zagotavlja dostop do bančnega računa; • zagotovljena so bančna jamstva za mikroposojila za gospodinjstva z nizkimi dohodki.
Kazalnik – dimenzija B – posebni ukrepi
• Vzpostavljen je program za prehrano šolskih otrok; • za osebje socialnih služb je organizirano ciljno usposabljanje o boju proti diskriminaciji in anticiganizmu; • izvajajo se posebni nacionalni ukrepi, ki upoštevajo medgeneracijsko revščino in potrebo po podpori romskim otrokom in njihovim družinam pri izobraževanju, stanovanjih, zdravju in zmanjšanju revščine; • zagotavljata se usposabljanje o finančni pismenosti in podpora za finančno vključenost.
Kazalnik – dimenzija C – kakovost postopkov odločanja
• Izvajajo se ukrepi za zagotovitev udeležbe Romov pri razvoju odzivov politik na področju socialnega vključevanja / zmanjševanja revščine; • v partnerstvu z romskimi organizacijami civilne družbe se razvijajo posebni ukrepi na področju zmanjševanja revščine in področju socialnega vključevanja (zlasti tistih, ki so namenjeni Romom, pri katerih je veliko tveganje marginalizacije); • v sodelovanju z organizacijami romske skupnosti se izvajajo intervencije na področju

[6] Nadomeščen bo s kazalnikom socialna in materialna prikrajšanost (Eurostat [ilc_mdsd07]) in ustreznim kazalnikom za otroke, če se bo v prihodnje uporabljal pri poročanju o ciljih trajnostnega razvoja za splošno prebivalstvo.

zmanjševanja revščine in področju socialnega vključevanja (zlasti tistih, ki so namenjeni Romom, pri katerih je veliko tveganje marginalizacije);

- romske organizacije civilne družbe sodelujejo v odborih za spremljanje operativnega programa skladov EU, v okviru katerega se izvajajo posebni ukrepi za zmanjšanje revščine in socialne izključenosti (zlasti tistih, ki so namenjeni Romom, pri katerih je veliko tveganje marginalizacije);
- romske organizacije civilne družbe sodelujejo pri spremljanju rezultatov ukrepov, ki se izvajajo za zmanjšanje revščine in socialne izključenosti (zlasti tistih, ki so namenjeni Romom, pri katerih je veliko tveganje marginalizacije);
- vladne institucije in uprava (na centralni in lokalni ravni) upoštevajo prispevke romske civilne družbe, podjetij in industrije, akademskih krogov in raziskav v svojih postopkih odločanja na področju socialnega vključevanja / zmanjševanja revščine.

Cilj 3: Spodbujati udeležbo z opolnomočenjem ter vzpostavljanjem sodelovanja in zaupanja v javne institucije

Glavni kazalnik:	**Splošno prebivalstvo**
5) Delež oseb, ki so se v zadnjih 12 mesecih počutile diskriminirane (na katerem koli področju), ker so Romi, in so prijavile zadnji incident diskriminacije	n. r. / morebiti raziskava FRA
6) Kazalnik aktivnega državljanstva in udeležbe ZA RAZVITI	morebiti raziskava FRA

Kazalniki rezultatov sekundarni (neobvezno)	
Kazalnik	**Splošno prebivalstvo**
Delež oseb, starejših od 16 let, ki NISO prijavile zadnjega incidenta nadlegovanja, ki se je zgodil, ker so Romi (od vseh oseb, ki so doživele nadlegovanje)	n. r. / morebiti raziskava FRA
Delež oseb, starejših od 16 let, ki NISO prijavile zadnjega incidenta fizičnega napada, ki se je zgodil, ker so Romi	n. r. / morebiti raziskava FRA CTR 16.3.1
Delež oseb, starejših od 16 let, ki so slišale za vsaj en organ za enakost, nacionalne institucije za človekove pravice ali urad varuha človekovih pravic	morebiti raziskava FRA
Delež oseb, starejših od 16 let, ki običajno zaupajo policiji	**Eurostat** [Ilc_pw03]
Delež oseb, starejših od 16 let, ki običajno zaupajo pravosodnemu sistemu	**Eurostat** [Ilc_pw03]
Nadaljnji kazalniki v zvezi z udeležbo za razviti: Delež oseb, ki so zaposlene v javnih službah (kategorija NACE O[7]) Delež oseb, ki so zaposlene kot strokovnjaki ali upravitelji (ISCO[8] 8 + 9) Delež oseb, ki so volile na (zadnjih) državnih volitvah	**Eurostat** [lfsa_eisn2]

Procesni kazalniki za horizontalni cilj 3: Spodbujati udeležbo z opolnomočenjem ter vzpostavljanjem sodelovanja in zaupanja
Kazalnik – dimenzija A – institucionalna ureditev
• Nacionalni strateški okviri za Rome ali povezani dokumenti politike izrecno vključujejo ukrepe s kazalniki in ciljnimi vrednostmi za spodbujanje udeležbe Romov z opolnomočenjem ter vzpostavljanjem sodelovanja in zaupanja; • lokalne nevladne organizacije in nevladne organizacije na ravni skupnosti sodelujejo pri usklajenem vseevropskem civilnem spremljanju izvajanja strategije; • predstavniki romskih organizacij civilne družbe so redno vabljeni, da kot polnopravni člani sodelujejo v okviru skladov EU v nacionalnih odborih za spremljanje; • v občinah z velikim deležem romskega prebivalstva je funkcija romskih mediatorjev uraden položaj v lokalnih upravah; • občine z visokim deležem romskega prebivalstva imajo med zaposlenimi eno ali več namenskih mest za romske člane občinskega sveta; • glavne politične stranke se zavežejo, da bodo romske kandidate uvrstile na volilne sezname z

[7] NACE je kratica, ki se uporablja za označevanje različnih statističnih klasifikacij gospodarskih dejavnosti in jih od leta 1970 razvija Evropska unija (EU), ozadje https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/NACE.

[8] Mednarodna standardna klasifikacija poklicev (ISCO) http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/.

možnostjo za izvolitev na parlamentarnih volitvah in volitvah v regionalne/občinske predstavniške organe;
- mesta in občine z velikim deležem romskega prebivalstva imajo za izvajanje politike vključevanja Romov v svoji institucionalni ureditvi posvetovalne organe za Rome ali koordinatorje za romsko politiko;
- vzpostavljena je specializirana agencija z mandatom, da izboljša zaupanje in opolnomočenje Romov, ki dejansko deluje;
- nacionalne institucije za človekove pravice, urad varuha človekovih pravic in organ za enakost se redno posvetujejo s civilno družbo o položaju Romov in/ali romsko civilno družbo vključijo v redna posvetovanja;
- mehanizem pravne podpore za obravnavanje primerov anticiganizma ima na voljo potrebna finančna sredstva za učinkovito delovanje;
- vzpostavljeni so mehanizmi za zagotavljanje in spodbujanje vključevanja romskih in proromskih organizacij civilne družbe v usklajeno spremljanje izvajanja nacionalnih strateških okvirov za Rome ter spremljanje in prijavljanje sovražnega govora na spletu;
- dodeljena so proračunska sredstva za podporo civilni družbi pri projektih za krepitev vloge Romov ter vzpostavljanje sodelovanja in zaupanja v javne institucije;
- dodeljena so proračunska sredstva za kampanje ozaveščanja, katerih cilj je odpraviti stereotipe o Romih.

Kazalnik – dimenzija B – posebni ukrepi

- Odstotek prijavljenih primerov, ki pridejo pred sodišče;
- usposabljanje nosilcev odgovornosti o anticiganizmu in boju proti diskriminaciji.

Kazalnik – dimenzija C – kakovost postopkov odločanja

- Mehanizmi za spodbujanje udeležbe Romov pri oblikovanju, izvajanju in spremljanju politik na nacionalni ravni so izrecno opredeljeni v nacionalnih strateških okvirih za Rome;
- vzpostavljeni so mehanizmi, ki spodbujajo udeležbo Romov pri oblikovanju, izvajanju in spremljanju vseh politik, ki vplivajo na njihov položaj na lokalni ravni;
- Romi sodelujejo v svetih za medije;
- romske organizacije civilne družbe sodelujejo pri spremljanju rezultatov ukrepov, ki se izvajajo v okviru tega horizontalnega cilja;
- sodelovanje Romov na vodstvenih položajih ali položajih odločanja v organizacijah, ki izvajajo dejavnosti na področju vključevanja Romov;
- Romi so zaposleni na nacionalnih kontaktnih točkah za Rome in drugih institucijah, povezanih z vključevanjem Romov;
- pripravljeni so lokalni načrti (v skladu z nacionalnimi strateškimi okviri za Rome), izvajajo pa jih lokalni organi v sodelovanju z romskimi organizacijami civilne družbe, zlasti tistimi, ki delujejo na lokalni ravni.

SEKTORSKI CILJI

Cilj 4: Povečati dejanski enak dostop do kakovostnega vključujočega rednega izobraževanja

Glavni kazalnik:	**Splošno prebivalstvo**
7) Delež otrok med 3. letom starosti in šoloobvezno starostjo, ki so vključeni v predšolsko vzgojo in varstvo	**Eurostat** [sdg_04_30] CTR 4.2.2
8) Delež oseb med 20. in 24. letom starosti, ki so zaključile vsaj višje sekundarno izobraževanje	**Eurostat** [edat_lfs_9903] CTR 4.3
9) Delež otrok med 6. in 15. letom starosti, ki obiskujejo šole, v katerih so „vsi ali večina sošolcev Romi“, kot so navedli anketiranci (samo izbrane države)	**Ni relevantno**

Kazalniki rezultatov sekundarni (neobvezno)	
Kazalnik	**Splošno prebivalstvo**
Delež otrok v šoloobvezni starosti (od 5 do 18 let), ki se šolajo in so člani gospodinjstva (odvisno od države)	n. r.
Delež oseb, starejših od 16 let, ki so se v zadnjih 12 mesecih počutile diskriminirane, ker so Romi, ko so bile v stiku s šolskimi organi (kot starš/skrbnik ali učenec)	n. r. / morebiti RTP
Mladi med 18. in 24. letom starosti, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje	**Eurostat** [edat_lfse_14]
Delež oseb med 30. in 34. letom starosti, ki so zaključile terciarno izobraževanje	**Eurostat** [t2020_41]
Razširjenost ustrahovanja/nadlegovanja otrok iz sovraštva (ker so Romi) med šolanjem v zadnjih 12 mesecih, med vsemi anketiranci, ki so starši/skrbniki šoloobveznih otrok	n. r. / raziskava FRA
Za nadaljnji razvoj: • Delež šoloobveznih otrok, ki živijo v gospodinjstvu brez računalnika • Delež šoloobveznih otrok, ki živijo v gospodinjstvu brez dostopa do interneta • Delež mladih Romov med 16. in 24. letom starosti, ki živijo v gospodinjstvu brez računalnika • Delež mladih Romov med 16. in 24. letom starosti, ki živijo v gospodinjstvu brez dostopa do interneta	

Procesni kazalniki za cilj 4: Povečati dejansko udeležbo Romov v kakovostnem vključujočem rednem izobraževanju
Kazalnik – dimenzija A – institucionalna ureditev
• V nacionalnih strateških okvirih za Rome je predvideno spremljanje vključevalnosti rednih izobraževalnih politik; • vzpostavljen je nacionalni/regionalni program za odpravljanje segregacije; • izvaja se nacionalni načrt za preprečevanje in odpravo napačnih diagnoz, zaradi katere so romski učenci neustrezno umeščeni v izobraževanje oseb s posebnimi potrebami; • vzpostavljeni so programi pozitivne diskriminacije za zaposlovanje romskih učiteljev v rednem izobraževanju; • funkciji romskega šolskega mediatorja in pomočnika učitelja sta vključeni v izobraževalni sistem; • v nacionalnih strateških okvirih za Rome so določeni izrecni zaščitni ukrepi in merila za vključevalnost splošnih izobraževalnih politik; • vzpostavljen je sistem, ki mladim Romom zagotavlja mesto v višjem sekundarnem ali poklicnem izobraževanju in podpira njihovo udeležbo, s poudarkom na dekletih; • vzpostavljen je sistem za podporo Romom, ki si želijo visokošolskega izobraževanja, s štipendijami, mentorstvom in svetovanjem, s poudarkom na dekletih.
Kazalnik – dimenzija B – posebni ukrepi
• Izvajajo se ukrepi za zagotovitev dejanskega dostopa Romov do kakovostnega vključujočega rednega izobraževanja, pri čemer je dolgoročni cilj doseganje enake ravni dejanskega dostopa kot

pri splošnem prebivalstvu;

- izvajajo se sprejeti zaščitni ukrepi za zagotavljanje dejanskega enakega dostopa romskih otrok do predšolske vzgoje in varstva;
- učiteljem in drugemu izobraževalnemu osebju se zagotovi ciljno usposabljanje za preprečevanje diskriminacije in anticiganizma v izobraževanju;
- učitelji so usposobljeni za zagotavljanje/uporabo vključujočega izobraževalnega pristopa;
- romskim učencem je zagotovljena individualna pedagoška podpora, ki jo nudi usposobljeno osebje v rednem izobraževanju;
- vzpostavljeni so učni načrti in učno gradivo, ki obravnavajo romsko kulturo, zgodovino in jezik;
- izvajajo se ukrepi za spodbujanje dostopa romskih otrok do zunajšolskih, kulturnih in prostočasnih dejavnosti v večkulturnem okolju;
- Romi imajo koristi od podpornih programov (kot so individualna podpora, štipendije in mentorstvo, tudi za digitalno pismenost);
- dodeljena so proračunska sredstva za boj proti antiromskemu rasizmu v šolah;
- zagotovljene so štipendije za Rome, vpisane na univerzo;
- romologija ali romske študije so del univerzitetnih programov;
- v šolah je brezplačno na voljo poučevanje romskega jezika;
- izvajajo se ciljno usmerjeni ukrepi za podporo neformalnemu usposabljanju in certificiranju praktično pridobljenih znanj in spretnosti.

Kazalnik – dimenzija C – kakovost postopkov odločanja

- Izvajajo se ukrepi za zagotovitev udeležbe Romov pri razvoju odzivov politik na področju izobraževanja;
- pri spremljanju rezultatov ukrepov, izvedenih v okviru tega cilja, sodelujejo šolski inšpektorati;
- romske organizacije civilne družbe sodelujejo v odborih za spremljanje operativnega programa skladov EU, v okviru katerega se izvajajo posebni ukrepi za spodbujanje enakega dostopa do izobraževanja (zlasti za boj proti segregaciji in spodbujanje vključujočega izobraževanja na vseh ravneh).

Cilj 5: Povečati dejanski enak dostop do kakovostnega in trajnostnega zaposlovanja

Glavni kazalnik:	**Splošno prebivalstvo**
10) Delež oseb med 20. in 64. letom starosti, ki so svojo glavno dejavnost same označile za „plačano delo“ (vključno z delom s polnim delovnim časom, delom s krajšim delovnim časom, priložnostnimi zaposlitvami, samozaposlitvijo in občasno zaposlitvijo ali delom v zadnjih štirih tednih)	**Eurostat** [lfsa_ergan] CTR 8.5
11) Delež mladih med 15. in 29. letom starosti*, katerih trenutna glavna dejavnost ni „niti zaposlitev, izobraževanje niti usposabljanje“	**Eurostat** [edat_lfse_20] FAO 8.6.1
12) Vrzel v stopnji zaposlenosti med spoloma: Razlika v stopnji plačanega dela med ženskami in moškimi, starimi od 20 do 64 let	**Eurostat** [lfsa_ergan] CTR 8.5
Kazalniki rezultatov sekundarni (neobvezno)	
Kazalnik	**Splošno prebivalstvo**
Delež oseb, starejših od 16 let, ki so se v zadnjih 12 mesecih počutile diskriminirane na delovnem mestu, ker so Romi	n. r. / morebiti raziskava FRA
Delež oseb, starejših od 16 let, ki so se v zadnjih 12 mesecih počutile diskriminirane pri iskanju zaposlitve, ker so Romi	n. r. / morebiti raziskava FRA
Nadaljnji kazalniki kakovosti dela za razviti: pogodbe za nedoločen čas, kvalificirano delo, delež oseb, ki delajo v javnih službah, revščina zaposlenih ter	

poklicno izobraževanje in usposabljanje	

Procesni kazalniki za cilj 5: Povečati dejansko udeležbo Romov v plačanem kakovostnem in trajnostnem zaposlovanju
Kazalnik – dimenzija A – institucionalna ureditev
• Vzpostavljen je mehanizem za podpiranje kakovostnega zaposlovanja Romov, za katerega so na voljo potrebna finančna sredstva; • romske organizacije sodelujejo kot opazovalke v sindikatih in tristranskih komisijah; • vzpostavljeni so programi mentorstva in poklicnega razvoja v podporo zaposlovanju romskih strokovnjakov v javni upravi; • vzpostavljeni so mehanizmi v podporo zaposlovanju Romov s polnim delovnim časom v zavodih za zaposlovanje in drugih upravnih službah, ki zagotavljajo lažji dostop do zaposlitve; • občine z velikim deležem romskega prebivalstva imajo v svoji upravni strukturi mesta za romske „mediatorje za zaposlovanje in mlade“; • vzpostavljeni so programi, ki podpirajo mala zagonska podjetja in podjetniške pobude Romov.
Kazalnik – dimenzija B – posebni ukrepi
• Izvajajo so ciljno usmerjeni ukrepi v podporo podjetništvu in samozaposlovanju Romov, zlasti mladih; • izvajajo so ciljno usmerjeni ukrepi v podporo formalizaciji obstoječih neformalnih zaposlitev; • izvajajo so ciljno usmerjeni ukrepi v podporo zaposlovanju Romov v javni upravi; • programi javnih del, namenjeni lokalnim skupnostim z velikim deležem romskega prebivalstva, vsebujejo jasne izhodne strategije z elementi za krepitev znanj in spretnosti ter kvalifikacij; • izvajajo in financirajo se programi, ki podpirajo prve delovne izkušnje, posredovanje delovnih mest, vajeništvo in poklicni razvoj, namenjeni romski mladini; • izvajajo se programi, ki podpirajo vključujoče delodajalce in spodbujajo enake možnosti na delovnem mestu; • za zavode za zaposlovanje, sindikate in delodajalce se organizirajo kampanje ozaveščanja in ciljno usmerjeno usposabljanje o boju proti diskriminaciji in anticiganizmu na trgu dela; • vzpostavljene in v celoti operativne so sheme mikroposojil za mala podjetja, ki so izrecno namenjene romskim skupnostim.
Kazalnik – dimenzija C – kakovost postopkov odločanja
• Izvajajo se ukrepi za zagotovitev udeležbe Romov pri razvoju odzivov politik na področju izobraževanja; • romske organizacije civilne družbe sodelujejo v odborih za spremljanje operativnega programa skladov EU, v okviru katerega se izvajajo posebni ukrepi za povečanje dejanske udeležbe Romov v plačanem kakovostnem in trajnostnem zaposlovanju; • romske organizacije civilne družbe sodelujejo pri spremljanju rezultatov izvedenih ukrepov; • vladne institucije in uprava (na centralni in lokalni ravni) upoštevajo prispevke romske civilne družbe ter zlasti romskih podjetnikov in uspešnih romskih strokovnjakov v svojih postopkih odločanja na področju izobraževanja.

* Trenutni podatki, ki temeljijo na raziskavah agencije FRA, zajemajo le starostno skupino 16–29 let.

Cilj 6: Izboljšati zdravje Romov in povečati dejanski enak dostop do kakovostnih zdravstvenih storitev

Glavni kazalnik:	**Splošno prebivalstvo**
13) Razlika v pričakovani življenjski dobi ob rojstvu (splošno prebivalstvo v primerjavi z Romi)	**podatkovna zbirka o smrtnosti ljudi / Eurostat [demo_mlexpec]**

14) Delež ljudi, ki imajo omejen dostop do zdravstvenih in socialnih storitev, ZA RAZVITI	**n. r.** / morebiti raziskava FRA
Kazalniki rezultatov sekundarni (neobvezno)	
Kazalnik	**Splošno prebivalstvo**
Delež oseb, starejših od 16 let, ki na splošno ocenjujejo svoje zdravje kot „zelo dobro“ ali „dobro“	**Eurostat** [hlth_silc_01]
Delež oseb, starejših od 16 let, z zdravstvenim zavarovanjem	**OECD [ECHI 76]**
Delež oseb, starejših od 16 let, ki so se v zadnjih 12 mesecih počutile diskriminirane pri dostopanju do zdravstvenih storitev	**n. r.** / morebiti raziskava FRA
Za nadaljnji razvoj: Delež romskih žensk, ki so rodile prvega otroka pred 20. letom starosti. Neizpolnjena zdravstvena potreba.	**Eurostat** **[**demo_fordager] CTR 3.7 **Eurostat** [SDG_03_60]

Procesni kazalniki za cilj 6: Izboljšati zdravje Romov in povečati dejanski dostop Romov do kakovostnih zdravstvenih storitev
Kazalnik – dimenzija A – institucionalna ureditev
• Sistem mediacije na področju zdravja je institucionaliziran in vključen v ustrezne strukture zdravstvene uprave; • vzpostavljen je sistem spodbujanja in podpiranja možnosti poklicnega razvoja zdravstvenih mediatorjev, ki želijo postati zdravstveni delavci; • vzpostavljen je sistem za zagotavljanje preventivnih zdravstvenih storitev za Rome v getih in ločenih/oddaljenih naseljih; • regionalni zdravstveni inšpektorati imajo na voljo (finančna in človeška) sredstva za zagotovitev, da programi cepljenja in imunizacije na nacionalni ravni za otroke in starejše ter preventivne storitve, kot so krvne preiskave in presejalni pregledi za odkrivanje raka, dosežejo tudi romske skupnosti.
Kazalnik – dimenzija B – posebni ukrepi
• Vzpostavljeni so programi ozaveščanja o zdravju, prilagojeni posebnim zdravstvenim izzivom, s katerimi se soočajo Romi (vključno z zdravim načinom življenja in prehrano); • vzpostavljeni in operativni so preventivni zdravstveni programi, ki so namenjeni ogroženim skupinam, vključno z Romi; • organizirane so kampanje ozaveščanja, ki spodbujajo razumevanje nujnosti cepljenja; • izvaja se cenovno dostopno cepljenje otrok in starejših (gripa); • preventivni presejalni pregledi otrok se izvajajo redno in brezplačno, z nadaljnjimi ukrepi za ogrožene skupine; • vzpostavljeni so programi predporodne nege, namenjeni prikrajšanim ženskam, in redno se zagotavljajo predporodne storitve; • vzpostavljeni so programi za spremljanje zdravja mater in otrok, namenjeni otrokom od 0 do 3 let, s posebnim poudarkom na prikrajšanih skupinah; • zdravstvenemu osebju se redno zagotavlja ciljno usmerjeno usposabljanje za preprečevanje diskriminacije in anticiganizma; • izvajajo se kampanje ozaveščanja o zdravju, namenjene romskim skupnostim.
Kazalnik – dimenzija C – kakovost postopkov odločanja
• Izvajajo se ukrepi za zagotovitev udeležbe Romov pri razvoju odzivov politik na področju zdravja; • v partnerstvu z romskimi organizacijami civilne družbe se razvijajo posebni ukrepi za reševanje izzivov na področju zdravja;

• romske organizacije civilne družbe sodelujejo v odborih za spremljanje operativnega programa skladov EU, v okviru katerega se izvajajo posebni ukrepi za izboljšanje dostopa Romov do zdravstvenih storitev; • romske organizacije civilne družbe sodelujejo pri spremljanju rezultatov ukrepov, izvedenih na področju zdravja; • vladne institucije in uprava (na centralni in lokalni ravni) upoštevajo prispevke romske civilne družbe, zlasti mrež romskih zdravstvenih mediatorjev, v svojih postopkih odločanja na področju zdravja.

Cilj 7: Povečati dejanski enak dostop do ustreznih desegregiranih stanovanj in osnovnih storitev[9]

Glavni kazalnik:	**Splošno prebivalstvo**
15) Delež oseb, ki živijo v stanovanjski prikrajšanosti (v pretemnem stanovanju ali s streho, ki pušča, vlažnimi stenami oziroma tlemi ali brez kopalne kadi / tuša ali notranjega stranišča)	**Eurostat** [tessi 291]
16) Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu, ki nima minimalnega števila sob v skladu z Eurostatovo opredelitvijo prenaseljenosti stanovanja	**Eurostat** [ilc_lvho05a / SDG_11_10] CTR 1, CTR 11
17) Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu brez vodovodne vode v stanovanju (samo izbrane države)	**Eurostat** [ilc_mdho05] CTR 6.1.1
Kazalniki rezultatov sekundarni (neobvezno)	
Kazalnik	**Splošno prebivalstvo**
Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu brez stranišča, tuša ali kopalnice znotraj bivališča	**Eurostat** [ilc_mdho05 / SDG_06_10] CTR 6
Delež oseb, ki živijo v bivališču s streho, ki pušča, vlažnimi stenami, tlemi oziroma temelji ali s plesnivimi okenskimi okvirji oziroma tlemi	**Eurostat** [SDG_01_60] CTR 1
Delež oseb, ki živijo v gospodinjstvu in so bili v zadnjih 12 mesecih prisiljeni zapustiti bivališče ali počivališče	n. r.
Delež oseb, starejših od 16 let, ki so se v zadnjih 5 letih počutile diskriminirane pri iskanju stanovanja, ker so Romi	n. r. / morebiti raziskava FRA
Za nadaljnji razvoj: Stanovanjska segregacija. Kazalnik(-i), ki odraža(-jo) geografske vidike položaja Romov. Dostop do osnovnih storitev in infrastrukture na tem območju (zdravstvene storitve, javni prevoz, šole, otroško varstvo itd.) zaradi razdalje, stroškov, odpiralnega časa ali pomanjkanja storitev. Delež oseb, ki živijo v nezakonitih ali nereguliranih stanovanjih.	n. r. n. r.

Procesni kazalniki za cilj 7: Povečati dejanski dostop Romov do ustreznih desegregiranih stanovanj in osnovnih storitev
Kazalnik – dimenzija A – institucionalna ureditev
• Nacionalni strateški okviri za Rome ali povezani dokumenti politike izrecno vključujejo ukrepe za

[9] Kot so dostop do vodovodne vode, ustrezne sanitarne ureditve, storitev zbiranja odpadkov in ravnanja z njimi, električne energije, plina, prevoza, finančnih storitev in digitalnih komunikacij (v skladu z načelom 20 evropskega stebra socialnih pravic).

boj proti stanovanjski segregaciji; • vzpostavljene so jasne smernice za izselitve, ki se učinkovito izvajajo za zaščito pred nezakonitimi izselitvami; • vzpostavljene so jasne smernice za izselitve, ki se učinkovito izvajajo za zaščito gospodinjstev z otroki; • odpravijo se obstoječe vrzeli v stanovanjski zakonodaji, ki preprečujejo legalizacijo nereguliranega stanovanjskega fonda v romskih soseskah; • merila za upravičenost in ocenjevanje za projekte, ki jih financira EU in izboljšujejo infrastrukturo v krajih z visokim deležem romskega prebivalstva, zagotavljajo posebne točke za podjetja, ki zaposlujejo Rome ali jih Romi upravljajo; • vzpostavljene so politike, ki spodbujajo in podpirajo lokalne pobude za samopomoč na ravni skupnosti na stanovanjskem področju; • redno se ocenjujejo potrebe po počivališčih in parcelah za bivalna vozila; • vzpostavljeni so mehanizmi, ki zagotavljajo, da Romi dejansko uživajo pravico do varne pitne vode in sanitarne ureditve.
Kazalnik – dimenzija B – posebni ukrepi
• V nacionalnih strateških okvirih za Rome so določeni izrecni zaščitni ukrepi in merila za vključevalnost splošnih stanovanjskih storitev in programov; • izvajajo se ciljno usmerjeni ukrepi za zagotavljanje podpore socialno prikrajšanim območjem, da bi se zmanjšala segregacija; • izvajajo se ciljno usmerjeni ukrepi z zagotovljenimi finančnimi sredstvi za izboljšanje javne infrastrukture naselij, prikrajšanih z vidika cest, vode, sanitarne ureditve, dostopa do javnih storitev in kanalizacije; • vzpostavljen je program „najprej stanovanja“; • zaposlenim na področju stanovanjskih storitev in v občinskih uradih se zagotovi ciljno usmerjeno usposabljanje za boj proti diskriminaciji in anticiganizmu; • redno se izvaja kartiranje in spremljanje prikrajšanih naselij in kampov; • redno se izvaja spremljanje stanovanjskih vidikov (število lokalnih stanovanjskih enot, za katere je potrebna ocena).
Kazalnik – dimenzija C – kakovost postopkov odločanja
• Izvajajo se ukrepi za zagotovitev udeležbe Romov pri razvoju odzivov politik na področju stanovanjske politike; • v partnerstvu z romskimi organizacijami civilne družbe se razvijejo posebni ukrepi za reševanje izzivov na področju stanovanj; • v sodelovanju z organizacijami romske skupnosti se razvijajo in izvajajo intervencije na področju stanovanj, ki so usmerjene v Rome (zlasti v odpravljanje segregacije); • romske organizacije civilne družbe sodelujejo v odborih za spremljanje operativnega programa skladov EU, v okviru katerega se izvajajo posebni ukrepi za izboljšanje stanovanjskih razmer, zlasti za odpravljanje segregacije; • romske organizacije civilne družbe sodelujejo pri spremljanju rezultatov ukrepov, izvedenih na področju stanovanjske politike, zlasti za odpravljanje segregacije; • vladne institucije in uprava (na centralni in lokalni ravni) upoštevajo prispevke romske civilne družbe, zlasti mrež romskih zdravstvenih in izobraževalnih mediatorjev, v svojih postopkih odločanja na področju stanovanj.

Cilj 7-a: Boj proti okoljski prikrajšanosti, spodbujanje okoljske pravičnosti

Kazalniki rezultatov sekundarni (neobvezno)	
Kazalnik	**Splošno prebivalstvo**

Delež Romov, ki živijo v gospodinjstvu in imajo v svojem bivališču naslednje težave: onesnaženost, umazanija ali druge okoljske težave na lokalnem območju, kot so: dim, prah, neprijetni vonji ali onesnažena voda	**Eurostat** [ilc_mddw02]

Kazalniki rezultatov: sekundarni (neobvezno): na tem področju še ni razvitih kazalnikov, morebitna tematska področja za razvoj bi lahko bila:
izpostavljenost okoljskim življenjskim razmeram, ki so nevarne in povezane s tveganji za zdravje:

- bivanje na območjih, ki so izpostavljena naravnim nesrečam (glede na vrsto nesreče – rečne poplave, hudourniške poplave, zemeljski plazovi itd.);
- bivanje na okoljsko nevarnih območjih (glede na vrsto – odlagališča odpadkov, zapuščena industrijska območja, rudniki itd.);
- izpostavljenost nevarnim dejavnikom (glede na vrsto – bivanje na onesnaženih območjih, uporaba neočiščenih in onesnaženih vodnih virov, izpostavljenost strupenim emisijam, elektromagnetnemu sevanju itd.);
- nevarne oblike dela, vključno z delom na zapuščenih območjih, odlagališčih smeti itd., in brez ustrezne zaščite;
- bivanje na območjih s pomanjkanjem infrastrukture, kot so varna pitna voda, čiščenje odpadnih voda, asfaltirane ceste, zbiranje odpadkov itd.;
- delež gospodinjstev, ki se za ogrevanje svojih bivališč zanašajo na sežiganje trdnih odpadkov.

Procesni kazalniki za cilj 7-a: Boj proti okoljski prikrajšanosti, spodbujanje okoljske pravičnosti

Kazalnik – dimenzija A – institucionalna ureditev

- Nacionalni strateški okviri za Rome ali povezani dokumenti politike izrecno vključujejo ukrepe za boj proti okoljski prikrajšanosti in za spodbujanje okoljske pravičnosti;
- izvedbene smernice zagotavljajo Romom, ki živijo na okoljsko nevarnih območjih, prednostni dostop do socialnih stanovanj;
- standardi za varnost nastanitve in preprečevanje bivanja v nevarnih razmerah se strogo izvršujejo;
- izvaja se okoljska presoja novih gradbišč in počivališč;
- vzpostavljeni so učinkoviti mehanizmi za zagotavljanje izvrševanja okoljsko pomembnih določb delovne zakonodaje.

Kazalnik – dimenzija B – posebni ukrepi

- Izvajajo se ciljno usmerjeni ukrepi z zagotovljenimi finančnimi sredstvi za preselitev romskih družin, ki živijo na okoljsko nevarnih območjih;
- izvede se ocena učinka stanovanjskih politik in stanovanjskih določb, namenjenih Romom, v zvezi z okoljskimi dejavniki;
- v nacionalnih strateških okvirih za Rome se obravnavajo vpliv politik na okolje in okoljska tveganja za Rome.

Kazalnik – dimenzija C – kakovost postopkov odločanja

- V partnerstvu z romskimi organizacijami civilne družbe in romskimi prebivalci iz zadevnih krajev se oblikujejo posebni ukrepi za obravnavanje okoljskih izzivov na območjih, kjer živijo Romi (zlasti v ločenih romskih skupnostih);
- v sodelovanju z organizacijami romske skupnosti se razvijajo in izvajajo intervencije na področju varnega in trajnostnega okolja, namenjene Romom (zlasti v ločenih romskih skupnostih);
- romske organizacije civilne družbe sodelujejo v odborih za spremljanje operativnega programa skladov EU, v okviru katerega se izvajajo posebni ukrepi za izboljšanje okoljskih razmer na območjih, kjer živijo Romi (zlasti v marginaliziranih romskih skupnostih);
- romske organizacije civilne družbe sodelujejo pri spremljanju rezultatov ukrepov, ki se izvajajo za izboljšanje okoljskih razmer na območjih, kjer živijo Romi (zlasti v ločenih romskih skupnostih);
- vladne institucije in uprava (na centralni in lokalni ravni) upoštevajo prispevke romske civilne družbe, zlasti mrež romskih zdravstvenih mediatorjev, v svojih postopkih odločanja na področju

zdravja.